

Asia: VN/13339/2019

Lausuntopyyntö elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittämistä koskevasta arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriössä on hallitusohjelman mukaisesti käynnistetty Vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapauttamisen edellytykset -selvittämishanke. Oikeusministeriö on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntoa hankkeen ensimmäisenä osana laaditusta arviomuistiosta, jonka aiheena on elinkautisvankeja koskeva lainsäädäntö ja vapauttamismenettelyn kehittämistarpeet.

Arviomuistiossa on kolme toimenpide-ehdotusta. Ehdotukset koskevat väkivaltariskiarvion asemaa ja merkitystä, viranomaisten yhteistyön sujuvuutta ja mahdollisia kehittämistarpeita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon hoitojatkumoa. Ehdotetut jatkotoimet ovat nähdäkseni perusteltuja. Väkivaltariskiarvion osalta kiinnitän huomiota seuraavaan.

Kuten arviomuistiossa todetaan, rikosten uusimista ei yksittäistapauksessa voida täysin varmasti ennustaa. Tuoreen asiantuntijankemeyksen mukaan vaarallisuuden arvioinnissa käytettävissä olevien menetelmien luotettavuus arvioinnin välineenä asettaa merkittävän haasteen. Tieteellinen näyttö numeerisiin tai kliinisiin arviointeihin perustuvista arviointimenetelmistä on vaatimatonta ja lähinnä väestötasolla toimivaa. Näin ollen on syytä selvittää arviointimenetelmien luotettavuutta ennen kuin pohditaan, millainen merkitys väkivaltariskiarviolle voidaan vapauttamismenettelyssä tai muussa päätösharkinnassa antaa. Arviomuistion mukaan väkivaltariskiarvioiden luotettavuudesta ja niiden hyödynnettävyydestä valmistellaan parhaillaan valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) hanketta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman 2020 taustamuistioon näyttääkin yhtenä tutkimusteemana sisällytetyn vaarallisuuden ja väkivaltariskin arvioiminen (aikajänne 4/2020–9/2021). Taustamuistion mukaan vaarallisuuden ja väkivaltariskin arvioimista on tarkoitus selvittää elinkautisvankien vapauttamista laajemmin. Tämä on perusteltua, koska hallitusohjelman mukaan vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapautumisen edellytyksiä arvioidaan perusteellisesti ja koska elinkautisvangit eivät välttämättä ole väkivaltarikollisista vaarallisimpia, vaan heillä uusimisriski on keskimäärin suhteellisen matala.

Riippumatta siitä, mihin jatkovalmistelussa päädytään, haluan kiinnittää huomiota siihen, että jo olemassa oleva lainsäädäntö edellyttää riittävästi voimavaroja väkivaltariskiarvioiden laatimiseen. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön Helsingin hovioikeutta varten laatimien lausuntojen ja Psykiatrisen vankisairaalan laatimien riskiarvioiden valmistuminen on ainakin aiemmin kestänyt liian kauan. Ylin laillisuusvalvoja on viivästymisten vuoksi antanut keskushallintoyksikölle kaksi huomautusta (1300/4/16, EOAK/4325/2017) sekä todennut Vankiterveydenhuollon yksikön menetelleen lainvas-taisesti (EOAK/321/2018). Arviomuistionkin mukaan hakemusten käsittelyssä on ollut viiveitä. Vaikka ongelma on pyritty korjaamaan, voimavarojen riittävyyteen lienee syytä kiinnittää jatkossakin huomiota.

Apulaisoikeusasiamies

Pasi Pölönen

Esittelijäneuvos

Anu Rita

Mäkinen Tiina
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia